

מסכת ברכות

פרק ט

(א) הַרְוָאָה מְקוּם שֶׁנַּעֲשׂוּ בוֹ נְסִים לְשֶׁרָאֵל, כְּגוֹן: הַמְקוּם שֶׁבוֹ עֲבְרוּ יִשְׂרָאֵל בֵּים סוּף וּבִירְדוֹן, וְהֵאָבֵן שִׁישׁ עֲלֶיהָ מִשֶּׁהָ רִבִּינוּ בְּמִלְחָמָה בְּעַמְלֵק - אֹמְרִים: בְּרוּךְ שֶׁעָשָׂה נְסִים לְאַבְרָהָם בְּמְקוֹם הַזֶּה¹.
הַרְוָאָה מְקוּם שֶׁנַּעֲקָרָה מִמֶּנּוּ עֲבוּדָה זָרָה - אֹמְרִים: בְּרוּךְ שֶׁעָקַר עֲבוּדָה זָרָה מֵאַרְצֵנוּ².

(ב) עַל רֵאִיִּת הַזִּיקָיוֹן (סֹכֵב שְׁבִיט), וְעַל הַזְּנוּעוֹת (רַעֲדַת אֲדָמָה), וְעַל הַבְּרָקִים, וְעַל הַרְעָמִים, וְעַל הַרוּחוֹת (רוּחוֹת חֲזָקוֹת שְׁאִינָם מְצִוּוֹת) - אֹמְרִים: בְּרוּךְ שֶׁפָּחַח מְלֵא עוֹלָם.
עַל הַהָרִים, וְעַל הַגְּבְעוֹת, וְעַל הַיַּמִּים, וְעַל הַנְּהָרוֹת, וְעַל הַמְדַבְּרוֹת - אֹמְרִים: בְּרוּךְ עוֹשֵׂה מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית.

רַבִּי יְהוּדָה אֹמְרִים: הַרְוָאָה אֶת הַיָּם הַגְּדוֹל - אֹמְרִים: בְּרוּךְ שֶׁעָשָׂה אֶת הַיָּם הַגְּדוֹל, וְהֵיִינוּ דוּוקָא בְּזַמן שֶׁרוּאָה אוֹתוֹ לְפָרְקִים.

עַל הַגְּשָׁמִים שִׁיּוּרִידִים עַל שְׂדֵה שִׁישׁ לוֹ בְּשׁוֹתְפוֹת וְעַל הַבְּשׂוּרוֹת הַטּוֹבוֹת - אֹמְרִים: בְּרוּךְ הַטּוֹב וְהַמְּטִיב.

וְעַל שְׂמוּעוֹת רַעוֹת - אֹמְרִים: בְּרוּךְ דִּין הָאֱמֶת³.

(ג) בְּנֵה בַּיִת חֲדָשׁ, וְקִנְהָ כָּלִים חֲדָשִׁים - אֹמְרִים: בְּרוּךְ שֶׁהֵחִינּוּ.

מְבָרַךְ בְּרוּךְ דִּין הָאֱמֶת עַל הַרְעָה שֶׁהִיא מַעֲשֵׂי הַטּוֹבָה, וְהֵיִינוּ כְּגוֹן שֶׁצָּפוּ מֵיָם עַל אֶרֶץ וְשִׁטְפוּ תְּבוּאוֹתָהּ שֶׁל שָׁנָה זוֹ, אִךְ עַל פִּי שֶׁרוּוּ הַמַּיִם פָּנֵי הָאֲדָמָה וְנַעֲשִׂית שְׂדֵהוּ מְשׁוּבַחַת לְשָׁנִים הַבָּאוֹת, אִךְ הַשָּׁנָה הִיא רַעָה בְּשִׁבְלָהּ.
וְמְבָרַךְ בְּרוּךְ הַטּוֹב הַמְּטִיב עַל הַטּוֹבָה שֶׁהִיא מַעֲשֵׂי הַרְעָה, וְהֵיִינוּ כְּגוֹן שֶׁמִּצִּיאָה, אִפִּילוּ שֶׁלְעֵתִיד הִיא רַעָה כִּי אִם יִשְׁמַע הַמֶּלֶךְ יַעֲנִישׁ אוֹתוֹ עַל שֶׁלֹּא נָתַן אֶת הַמִּצִּיאָה לְמֶלֶךְ, אִךְ כַּעַת הִיא טוֹבָה בְּשִׁבְלָהּ.

הַצּוּעֵק בְּתַפִּילָתוֹ עַל לְשַׁעֲבֵר - הֲרִי זֹאת תְּפִלַּת שְׁוֹא. כִּיצַד?

הֲיֵתָה אֲשֶׁתּוֹ מַעֲבֵרָת, וְאָמַר: יְהִי רָצוֹן שֶׁתִּלְדַּ אֲשֶׁתִּי זָכָר - הֲרִי זֹאת תְּפִלַּת שְׁוֹא, שֶׁהִרִי כִּבְר נִקְבַע מִיָּן הוּלָד.

הֲיֵתָה בָּא בְּדַרְךְ וְשָׁמַע קוֹל צְנוּחָה בְּעִיר, וְאָמַר: יְהִי רָצוֹן שֶׁלֹּא יִהְיוּ אֵלּוֹ הַצּוּעֵקִים בְּנֵי בֵּיתִי - הֲרִי זֹאת תְּפִלַּת שְׁוֹא, שֶׁהִרִי הַצּוּעֵקָה כִּבְר נִשְׁמַעָה מִבֵּית מְסוּיִם.

¹ עַל נֶס שֶׁנַּעֲשָׂה לְאָדָם יַחֲדֵי אוֹמֵר: בְּרוּךְ שֶׁעָשָׂה לִי בְּמִקּוֹם הַזֶּה.

² וּמוֹסִיף אוֹמֵר: וְכֵשֶׁם שֶׁנַּעֲקָרָה מִמֶּנּוּ זֶה כִּן תַּעֲקֵר מִכֹּל מְקוּמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְהִשְׁבֵּ לֵב עוֹבְדֵיהֶם לַעֲבֹד.

³ שְׁוֵיעַ סִימָן רַכֵּב. וְחַיִּיב אָדָם לְבָרֵךְ עַל הַרְעָה בְּדַעַת שְׁלִימָה וְנֶפֶשׁ חַפְזָה, כְּדָרְךְ שֶׁמְבָרַךְ בְּשִׂמְחָה עַל הַטּוֹבָה, כִּי הַרְעָה לַעֲבֹדֵי הַשֶּׁם הוּא טוֹבֵתָם וְשִׂמְחָתָם, כִּיּוֹן שֶׁמִּקְבַּל מֵאֲהָבָה מִה שֶׁנָּטַר עֲלָיו הַשֶּׁם, נִמְצָא שֶׁבְּקַבְּלַת רַעָה זֶה הוּא עוֹבֵד הַשֶּׁם שֶׁהִיא שִׂמְחָה לוֹ.

מסכת ברכות

(ד) הַנִּכְנָס לְכֶרֶךְ - לדעת תנא קמא: מִתְפַּלֵּל שְׁתֵּימָם, תְּפִילָה אַחַת בְּכַנְיָסָתוֹ, והיא: מודה אני לפניך שהכנסתני לכרך זה לשלום, וְתִפִּילָה אַחַת בְּיִצְיָאתוֹ, והיא: מודה אני לפניך שהוצאתני מכרך זה לשלום. בְּן עֲזַאי אֹמֵר: מִתְפַּלֵּל אַרְבַּע, שְׁתֵּימָם בְּכַנְיָסָתוֹ, לפני שנכנס אומר: יהי רצון מלפניך שתכניסני לכרך זה, ואחרי שנכנס אומר: מודה אני לפניך שהכנסתני לכרך זה לשלום. וְשְׁתֵּימָם בְּיִצְיָאתוֹ, לפני היציאה אומר: יהי רצון מלפניך שתוציאני מכרך זה לשלום. ואחר שיצא אומר: מודה אני לפניך שהוצאתני מכרך זה לשלום, וְשְׁנֵי הַתְּפִילּוֹת בְּכָל פֶּעַם הֵם מִפְּנֵי שְׁהוּא נֹתֵן הוֹדָאָה לְשַׁעֲבֵר, וְצוּעֵק לְעֵתִיד לְבֵא.

(ה) חֵיב אָדָם לְכַרֵךְ עַל הַרְעָה פֶּשֶׁם שֶׁהוּא מְבַרֵךְ עַל הַטּוֹבָה⁴, שְׁנֹאמֵר: 'וְאַהֲבַת אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ' (דברים ו, ה).
וּדְרָשׁוּ חז"ל אֵת הַפּוֹסֵק:
'בְּכָל לִבְבְּךָ' - בְּשֵׁנֵי יִצְרִיךָ, בְּיִצְרֵךָ טוֹב וּבְיִצְרֵךָ רָע.⁵
'וּבְכָל נַפְשְׁךָ' - אֲפֹלוּ הוּא נוֹטֵל אֵת נַפְשְׁךָ.
'וּבְכָל מְאֹדְךָ' - בְּכָל מְמוֹנְךָ.
דָּבָר אַחֵר: 'בְּכָל מְאֹדְךָ' - בְּכָל מִדָּה וּמִדָּה שֶׁהוּא מוֹדֵד לְךָ הֵיטֵב מוֹדֵד לוֹ בְּמֵאֵד מְאֹד.

לֹא יִקַּל אָדָם אֵת רֵאשׁוֹ פְּגָדָה שֶׁעַר הַמְזֻרָח (שער ניקנור), מְכִיּוֹן שֶׁהוּא מְכֻּן פְּגָדָה בֵּית קִדְּשֵׁי הַקֹּדֶשִׁים.⁶
לֹא יִכְנֹס לְהַר הַבַּיִת בְּמִקְלוֹ, וּבְמִנְעָלוֹ, וּבְפִנְדָתוֹ (חגורה חלולה שנותנים בה מעות), וּבִבְאֵק שֶׁעַל רִגְלָיו, וְלֹא יַעֲשֶׂנוּ קִפְנָדְרִיא (לעבור דרוט כדי לקצר את הדרך), וְרִקְיָקָה אִסוּרָה בְּהַר הַבַּיִת מִקַּל וְחֹמֶר, שֶׁהָרִי הֵיא דֶרֶךְ בִּזְיוֹן יוֹתֵר מִנְעִילַת מִנְעָל.

פֶּל חוֹתְמֵי (מס'מיי) בְּרִכּוֹת שֶׁהֵיוּ בְּמִקְדָּשׁ - הֵיוּ אוֹמְרִים: 'בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם'.

⁴ רמב"ם - יטיב נפשו כשיברך דיין האמת כמו שיעשה בשעה שיברך הטוב והמטיב, וכמו שהיו אומרים החכמים ברוב דבריהם כל מה דעביד מן מעמיא לטב, וזה דבר שכלי אצל בעלי השכל ואפ"י לא הורה הכתוב עליו, לפי שיש דברים רבים נראים בתחילתן טובים ויהיה אחריתם רעה רבה, ועל כן אין ראוי למשכיל להשתומם כשתבא עליו צרה גדולה מפני שאינו יודע סופה

⁵ נאמרו מספר ביאורים בענין:

א. המאירי מבאר: שאפילו בשעה שתתעסק בצרכי העולם ובענינים הגופניים תחא כונתך לשם שמים על דרך מה שאמרו וכל מעשיך יהיו לשם שמים.
ב. בשיטה מקובצת מבאי את דברי תלמידי רבינו יונה: עבודת יצר הטוב היא עשיית המצות, ועבודת יצר הרע הוא שיכבוש יצרו המתגבר עליו, וזו היא העבודה שלו מה שאדם יכול לעבוד לבוראו ביצר הרע.
ג. עוד בשם תלמידי ר"י: שיצר הטוב הוא מדת הרחמנות וכיוצא בזה ויצר הרע נברא לאכזריות, וכשאדם אינו מרחם על הרשעים והוא אכזרי להם, נמצא שהוא עושה מצוה גדולה ועבודת השם עם יצר הרע.

⁶ רמב"ם (בית הבחירה ז, א) מצות עשה ליראה מן המקדש, שנאמר: וימקדשי תיראו, ולא מן המקדש אתה ירא, אלא ממי שצוה על יראתו.

מסכת ברכות

מִשְׁקַלְקְלוֹ הַמִּינִין, וְאָמְרוּ: אֵין עוֹלָם אֶלָּא אֶחָד (ולא האמינו שיש עולם הבא) - הַתְּקִינוּ שְׂיֵהוּ אוֹמְרִים:
'ברוך אתה ה' אלוקי ישראל מן העולם ועד העולם'.

**וְהַתְּקִינוּ, שְׂיֵהָא אָדָם שׂוֹאֵל אֶת שְׁלוֹם חֵבְרוֹ בַּשָּׂם, וּמִצְאָנוּ שְׁבוּעַת עֵשָׂה כַּךְ, שְׁנֹאָמַר: וְהִנֵּה בַעַז
בָּא מִבֵּית לָחֵם, וַיֹּאמֶר לְקוֹצְרִים ה' עִמָּכֶם, וַיֹּאמְרוּ לוֹ יְבָרְכֶךָ ה' (רות ב, ד). (ועוד מצאנו שהמלאך
פנה לגדעון בהזכרת ה' כמו שהכתוב **אוֹמֵר: ה' עִמָּךְ גִּבּוֹר הַחַיִּל** (שופטים ו, יב). וְאֵין לְזַלְזַל בְּמִנְהַגִּים שְׁנֵהֲגוּ
בְדוֹרוֹת הַקּוֹדְמִים כְּמוֹ שֶׁהַכְּתוּב **אוֹמֵר: אֵל תְּבוֹז כִּי זָקְנָה אִמְךָ** (משלי כג, כב).**

וְלִמְרוֹת שֶׁהַדָּבָר נִרְאֶה כְּזוּל בְּכַבּוּד ה', הַתִּירוּ אֶת הַזְכָּרָת ה' בְּשֵׁאלַת שְׁלוֹם לְחֵבְרֵי, שֶׁהִרִי הַכְּתוּב **אוֹמֵר: עַתָּה
לַעֲשׂוֹת לָהּ הַפְּרוֹ תוֹרְתֶךָ**⁷ (תהלים קיט, קכז), וְרַבֵּי נֵתָן אוֹמֵר שִׁישׁ לְפָרֵשׁ אֶת הַפְּסוּק כַּךְ: **הַפְּרוֹ תוֹרְתֶךָ**
כַּאֲשֶׁר **עַתָּה לַעֲשׂוֹת לָהּ**.

⁷ פטש הפסוק הוא: הצדיק צריך לעשות למען ה', בשעה שהרשעים מפירים את התורה.